

Nieuws van de posten

'Delphinus' Harderwijk

Koen Miskotte

Na acht maanden van noodgedwongen pauze is post Harderwijk terug aan het meteorenfront. De reden voor deze pauze is, dat ik ben verhuisd. Dat kost erg veel tijd, vooral het opknappen van een woning. Gelukkig is het werk al weer voorbij, en kon ik weer een begin maken met het opstarten van nieuwe activiteiten.

All-sky werk

In de periode januari tot april 1990 werd er inmiddels wel al druk gefotografeerd met de nieuwe all-sky camera. Gedurende 31 nachten werd er gefotografeerd vanaf het zuid balkon; helaas tot nu toe nog zonder resultaat. Hierbij dient wel opgemerkt te worden, dat er vanaf deze plek ongeveer 30 % obstructie is. Binnenkort hoop ik een goede trap te kopen, zodat de camera op het platte dak van ons gebouw kan staan. Van daar uit is er geen obstructie meer, en wordt het gehele beeldveld van de Sigma f/2.8-16 mm fish-eye benut.

Lyriden 1990

De aktie liep van 21/22 tot 29/30 april. Tussen 21 en 25 april zouden zes camera's ingezet gaan worden: De all-sky, twee T-70'ers en een drietal Praktika's met f/1.8-50mm optiek. Alles was voorzien van sektoren. Maar helaas, weer was het weer een grote spelbreker. De nacht van 20/21 april was redelijk helder, maar die nacht moest ik nog werken. De nacht erna was bewolkt. Toen kregen we in Nederland die vervelende situatie met een complex van lage druk gebieden boven midden Europa en een as van hoge druk boven de Noordzee. 's ochtends was het 'helder' (lees: heilig) en 's middags rond één uur ontstonden er stapelwolken, waaruit een enkele keer een bui viel, meestal rond 5 uur. In de avond loste het een en ander op tot een troosteloze brei, die 's nachts maar langzaam verdween. Als dat dan was gebeurd, bleef er een heilige hemel over met een grensmagnitude van 4,5. En dan begon het hele ritueel opnieuw. Vanzelfsprekend werd de all-sky camera ingezet, echter zonder resultaat. Pas in de nacht van 25/26 april kon ik waarnemen, toen die as van hoge druk over ons land naar het zuiden trok. De all-sky en twee T-70'ers werden naar buiten gegooid en zelf kon ik waarnemen tussen 20h25m en 1h25m UT. Het was iets heilig was resulteerde in een grensmagnitude van 5,8. Dit is zeker niet slecht, als men bedenkt, dat dit vanuit Harderwijk is. Er werd waargenomen vanaf het balkon noord, dat uitkijkt op een donker parkje. In totaal werden 45 meteoren gezien waarvan zes Lyriden en twee Virginiden. Opvallend was een 0,5m Lyride met een nalichtend spoór in de Zwaan en tussen

0h25m en 0h28m UT werden drie Lyriden gezien, waaronder de eerder genoemde. Uit het bovenstaande blijkt, dat er bijzonder goed waargenomen kan worden vanaf mijn nieuwe huis; veel beter nog dan in de Lauwers.

Fotografisch leverde deze nacht niets op.

Na de passage van een koufront klaarde het 's avonds 27 april fantastisch op. De grensmagnitude liep in de loop van de nacht op naar 6,3!

De activiteit was echter iets minder dan in de voorgaande nacht. Tussen 20h35m en 0h57m UT werden 39 meteoren gezien, waarvan twee Lyriden en twee Virginiden. Beide Virginiden waren fraai en karakteristiek, dus traag, flakkerend en met een wake. De helderste meteor was sporadisch van -0,5m in het sterrenbeeld Cassiopea. Ook deze nacht geen treffers.

In de heilige nacht 29/30 april probeerde ik het nog eens, helaas bijgestaan door een alweer felle maansikkel. Tussen 21h10m en 22h40m UT zag ik bij een grensmagnitude van 5,2 slechts acht meteoren.

Concluderend kan gesteld worden, dat ik vanaf mijn nieuwe woning grote mogelijkheden heb om meteorenwerk te doen. Het belooft wat voor de juli- augustusaktie en de Geminiden. Als het weer dan maar beter meewerkt, dan nu het geval was.

In de periode van 21 juli tot 3 augustus is post 'Delphinus' weer paraat.

Lyridenkamp 'Asten' 19 t/m 23 april 1990

Lucia Bruning

Donderdagochtend 19 april stonden alle spullen die mee moesten klaar. De grote vraag was, hoe we naast onze 'gewone' bagage ook nog een DOKA uitrusting, een antenne, extra slaapzakken en twee camerabatterijen naar Asten getransporteerd zouden krijgen. We waren eigenlijk vergeten, dat we er zelf ook nog in moesten. Het ging er echt niet in. Duizend keer vroeg Berta vader of dat echt allemaal mee moest. Een doos met etenswaren werd thuisgelaten en ook nog die extra warme deken. Uiteindelijk reden we dan veel te laat weg. Met zijn drieën achterin; we konden elkaar nauwelijks zien door de opgestapelde bagage. Bewegen.. vooral niet doen, want dan kreeg je een poot van een statief in je maag.

In Asten legden we alle spullen op de slaapzolder en nadat alle luchtbedden waren opgepompt, begonnen we met een aantal kennismakingsspelletjes, zodat alle 22 kampdeelnemers elkaar een beetje leerden kennen. De meeste deelnemers waren afkomstig uit de buurt van Eindhoven, omdat

Figure 1: *Lyridenkamp 1990 te Asten.*

het kamp aanvankelijk georganiseerd was als eerste activiteit van de nieuwe opgerichte JWG-afdeling Eindhoven. Een journaliste van het Eindhovens Dagblad wilde een reportage maken over het kamp voor de jongerenpagina, en kwam daarom donderdagmiddag en vrijdagochtend even langs. Ze praatte met alle deelnemers en wilde ook alles over de JWG weten. Vrijdagochtend kwam ook nog een fotograaf, die een aantal foto's maakte tijdens het meteorenpraatje.

De meeste deelnemers waren pas net lid en daarom werd er in de ochtend een sterrenkundecursus gegeven. Het dagprogramma bestond verder uit een aantal praatjes, foto's afdrukken in de DOKA, sporten en met de radio naar meteoren luisteren. Tijdens het kamp kwamen drie gastsprekers een praatje houden. Marco Langbroek wilde zijn ei kwijt over de Marsoppositie van dit jaar. Peter Jenniskens kwam vertellen over het gebeuren rond de meteorietval en tenslotte kwam Hans Goertr om de libraties van de maan uit te leggen. Het waren voor de jonge deelnemers (8-14 jaar) vaak pittige onderwerpen en daarbij waren ze ook zelf nogal eigenwijs. Voor de gastsprekers zal het zeker vermoeiend zijn geweest, maar ze waren wel zeer geïnteresseerd.

Voor de begeleiding was het ook zeer vermoeiend. We waren met zijn vieren om de groep onder de duim te houden, te koken en praatjes te houden. Zelf wilden we ook 's nachts waarnemen. De kinderen waren echter nog fanatieker dan wij en als het tegen 10h UT liep en wij na een avondje kletsen en chips eten eigenlijk de slaapzak in wilden kruipen, kwamen ze klaarwakker naar beneden om te gaan waarnemen.

Tot onze grote frustratie bleek het alle nachten helder te zijn en onder veel gekreun maakten we alles klaar om te gaan waarnemen. De meeste kinderen bleven tot 1 of 2 uur kijken en gingen dan terug naar bed. Er werden allerlei objecten bekeken met een verrekijker of telescoop of vanuit de

slaapzak meteoren genoteerd. Ze zagen meestal maar een paar meteoren in de tijd dat ze buiten waren, maar waren er beretrots op. Tijdens het praatje over meteoren had ik verteld, dat het lichtspoor soms een kleur had. Het grappige was, dat alle meteoren die ze zagen de prachtigste kleuren hadden *en* er zelden een wit licht gezien werd.

Om een uur of twaalf (UT) waren we meestal nog maar met zijn zessen.

De eerste nacht (19/20-4) hebben we alleen visueel waargenomen. Na een uur of drie waarnemen werd alles opgeruimd en trok de hele groep rond 4 uur het platteland in om de komeet Austin te vinden. Het bleef moeilijk om hem te herkennen en niet iedereen vond hem, ondanks het feit, dat we elk ochtend gingen kijken.

De tweede nacht (20/21-4) werd de camerabatterij voor het eerst buitengezet. Het werd een grote frustratie want natuurlijk valt op het moment suprême alles één voor één uit. Na twee uur in het donker te hebben gesleuteld, hadden we één camerabatterij met vier camera's draaiend. De volgende dag werd alles nog eens goed nagekeken. Er werd een tweede transformator geleend omdat één exemplaar niet genoeg stroom leverde om beide opstellingen te laten werken. Ook werd er een afspraak gemaakt over het slapen. De begeleiding had nu al twee nachten achtereen niet geslapen en we zagen eruit als lijken. Om de beurt mochten we nu overdag twee uur slapen. Niet veel, maar wel genoeg om het 's nachts vol te houden.

Overdag werd er op de radio naar meteoren geluisterd. Het viel ontzettend mee om een uur lang naar ruis te luisteren. We luisterden op de FM rond de 99.00 MHz. De meeste deelnemers konden geen reflecties horen, maar ze waren er wel degelijk. Vrijdagochtend hoorde ik zo'n tien reflecties per uur. Zaterdag en zondag liep dat op tot zo'n 20 á 30 reflecties per uur. Vaak was er slechts sprake van een verzwakking

van de ruis; soms hoorde je heel even wat gepraat. De derde nacht werkte alles perfect. Het was nog even wennen om de camera's te openen en tegelijk de tijden op de schrijven. In de loop van de nacht wilden sommige draadontspanners het niet meer doen. Er verschenen regelmatig meteoren en veel Lyriden waren duidelijk herkenbaar. De fotografische sectie bestond uit Bert Maes en ikzelf. We belichtten telkens ongeveer 20 minuten en in die tijd probeerde ik visueel meteoren te noteren. Bert ging dan naar de Jan Paagman Sterrenwacht. Deze sterrenwacht lag op ongeveer 100 meter van de kampeerboerderij en daar waren een paar JWG'ers met de 26 cm spiegelkijker objecten aan het opzoeken.

Tussen 0h30m en 2h30m UT leek alles naar beneden te vallen. Relatief veel heldere meteoren, en die camera's moesten ook nog dicht. De adrenaline steeg en Bert bleef weg. Knettergek werd ik van al die heldere flitsen om mij heen, terwijl ik bezig was de camera's door te draaien en tijden te noteren. Van de laatste opnamen zijn de tijden dan ook helaas niet precies bekend.

's Ochtends werden er nog foto's gemaakt van de maansikkel boven de horizon en de opkomende zon.

Voor het avondeten hadden we pannekoeken gemaakt. Met zijn drieën hadden we drie uur in de keuken gestaan. Het resultaat was 12 lege melkpakken, een onherkenbare keuken, prikkende ogen en al je kleren vol met vet. 's Nachts hebben we van het laatste beetje beslag nog spekpannekoeken gebakken, maar toen wars er toch echt niets meer over van die 6 kg bloem die we hadden ingekocht.

Zondagavond werden de kinderen opgehaald door de ouders en begonnen we aan de grote schoonmaak.

De laatste nacht, van zondag op maandag, hebben we met zijn zessen op de Jan Paagmansterrenwacht doorgebracht. Met zes matjes en luchtbedden was de koepel eigenlijk vol. Bert en ik hebben met de telescoop foto's gemaakt. Om 4 uur trok het dicht en zijn wij ook gaan slapen. De twee uren die ons nog restten voordat de wekker ging was één grote nachtmerrie over het 300 kg. wegende contragewicht, dat 10 cm. boven mij hing. Om 6 uur werden we wakker in een ijskoude koepel. Het contragewicht ging nog op zijn plaats. We pakten onze spullen en begonnen met dweilen en schrobben. Om half twaalf werden ook wij opgehaald. Vier vermoeiende nachten, maar de buit was zeker de moeite waard: Gezellige dagen, 70 opnamen en vele mooie meteoren, die er voor zorgden, dat we wakker bleven.

Aktieplannen zomer 1990

Elk jaar organiseert de JWG twee jongerenkampen in Ootmarsum in Overijssel. Op elk kamp gaan 31 kinderen tussen de 8 en 14 jaar oud mee. De begeleiding bestaat uit 9 oudere JWG'ers, die met beide kampen meegaan. Het kamp begint op 13 juli en eindigt op 30 juli. Aangezien er in die periode meerdere posten in de lucht zullen zijn, is het de bedoeling, dat op deze twee kampen ook meteoren zullen worden waargenomen.

Er zullen onder andere praatjes zijn over meteoren en 's nachts kunnen de kinderen mee naar buiten. Als het helder is zullen er een hoge en een lage camerabatterij draaien. Verder zal de radio opstelling meegenomen worden om verder te experimenteren met het radio-waarnemen van me-

teoren.

Ook zal de JWG afdeling 'Betelgeuze' weer een kamp organiseren in Epen. Het zal een kleinschalig kamp zijn, waar de nadruk gelegd wordt op het waarnemen. Ondanks de storing van de maan is het kamp georganiseerd rond het maximum van de Perseïden en wel van 10 tot 14 augustus. We zoeken nog mensen die meewillen. DMS'ers die nog geen waarnemingsplannen hebben voor die periode kunnen komen waarnemen. De kampeerboerderij ligt ver weg van stedelijke gebieden en de Belgische sterrenkunde verenigingen komen daarom ook vaak daar waarnemen. Het kamp kost f 90.- inclusief overnachting en eten. Je kunt gebruik maken van het aanwezige materiaal, maar films ed. moeten zelf meegebracht worden. Voor meer informatie kun je contact opnemen met Lucia Bruning (zie binnencover).

'Pisces Oriëntalis' Varsseveld

Hans Betlem

Hé, een nieuwe waarnemingspost? Zult U misschien denken. In zekere zin is dat ook wel zo, maar het is meer een verhuizing van een oude waarnemingspost.

Vanaf de komende zomeractie zullen er geen grootscheepse bivakken meer worden opgezet op de Volkssterrenwacht Bussloo (VSB). De redenen hiervoor zijn verschillenden: VSB is de laatste jaren (mede ook door het meteorenwerk) onstuitig gegroeid. Vele nieuwe activiteiten dienden zich aan en de medewerkersgroep groeide snel. Het beslag, dat wij als ploeg meteorenwaarnemers gedurende een aantal weken op ruimte en faciliteiten legde, was hier gewoon niet meer in te passen.

Daarnaast groeide ook de meteorenwaarnemersgroep. Sinds enkele jaren gaan regelmatig leerlingen van het Rotterdamse Emmauscollege mee op 'sterrenkamp'. Naast de gezelligheidstoename door de aanwezigheid van een groep jonge en enthousiaste mensen betekent dit ook een forse toename van het aantal waarnemers te velde. In 1987 hadden we zes extra mensen (in twee groepjes van drie) ondergebracht; in 1989 waren het er zeven en de komende zomer staan elf gegadigden op de lijst! En allemaal willen ze eigenlijk zo lang mogelijk waarnemen.

Het hoeft geen betoog, dat VSB qua faciliteiten hier niet op ingericht is. Het plannen van een slaapruijme voor zo'n grote ploeg, eten koken enz. Het is allemaal wat lastiger. Ook voor 1991 staan al een flink aantal potentiële waarnemers op de lijst!

Ben derde oorzaak, die de laatste jaren het waarnemen op VSB steeds meer ging bemoeilijken, is de zeer sterke toename van lichtvervuiling in Bussloo. Hadden we in 1983, 1984 en 1985 nog echt donkere nachten, de laatste jaren was dat er niet meer bij. Niet alleen de zeer sterke groei van een stad als Apeldoorn is op VSB zeer merkbaar, ook kleinere plaatsjes als Twello breiden sterk in de richting van Bussloo uit. Een naburig restaurant bij VSB verlicht inmiddels de bomen en de wijde omgeving met halogeenstralers (!) en ook de directe burens van VSB hebben inmiddels tuinverlichting en halogeenstralers tegen inbrekers aangebracht.

⇒ Lees verder op bladzijde 87 kolom 2